

DOI: <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2025.3.1>

УДК 378.014.6(477)

Андрій Бутенко

<https://orcid.org/0000-0002-6946-292X>

кандидат історичних наук, доцент,
Голова Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти,
майдан Незалежності, 2, 01001, Київ, Україна
abutenko@naqa.gov.ua

Олена Єременко

<https://orcid.org/0000-0003-1331-1011>

доктор філологічних наук, професор,
заступник Голови Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти,
майдан Незалежності, 2, 01001, Київ, Україна
oyeremenko@naqa.gov.ua

Оксана Требенко

<https://orcid.org/0000-0002-5747-8246>

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
керівник відділу аналітично-тренінгового забезпечення
секретаріату Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти,
майдан Незалежності, 2, 01001, Київ, Україна
otrebenko@naqa.gov.ua

РОЗРОБЛЕННЯ ПЕРЕЛІКУ СУТТЄВИХ НЕДОЛІКІВ ЯК ЕЛЕМЕНТА ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ ЗА СТАНДАРТАМИ ESG 2015

У статті досліджено перший етап формування моделі встановлення відповідності критеріїв оцінювання освітньої програми до основних параметрів Стандартів та рекомендацій щодо якості вищої освіти в європейському просторі та українського законодавства – розроблення Переліку суттєвих недоліків як елемента оцінювання освітньої програми. Період становлення нової парадигми національної системи забезпечення якості вищої освіти та накопичений внаслідок аналізу функціонування зовнішньої системи забезпечення якості вищої освіти матеріал актуалізували потребу в чітко структурованому, однозначному та уніфікованому переліку формулювань недоліків, зрозумілих усім учасникам акредитаційного процесу. Зокрема, було ідентифіковано необхідність: виокремлення типових проявів недоліків за кожним критерієм; розроблення докладних роз'яснень щодо опису рівня виконання вимог Критеріїв і відповідних обґрунтувань; підготовки методичних рекомендацій щодо належного аргументування у звітах експертних груп та експертних висновках галузевих експертних рад виявлених недоліків. Таким чином, метою нашої статті є дослідження розроблення переліку суттєвих недоліків як елемента оцінювання освітньої програми за стандартами ESG 2015. З'ясовано, що перелік суттєвих недоліків дозволяє виокремити певні напрями подальшої діяльності учасників процесів зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Перелік не має слугувати чеклістом для пошуку недоліків, а використовується для уніфікованого та коректного формулювання експертного висновку. Експерт спершу здійснює комплексний аналіз відповідності освітньої програми встановленим вимогам – виявляє суть проблеми, її причини й потенційні наслідки. І лише у разі встановлення факту порушення обирає відповідне формулювання з Переліку для його фіксації. Окрім того, наголосити на можливостях його застосування для внутрішнього оцінювання освітніх програм та власне дієвості університетської системи забезпечення якості як чітко структурований інструмент із апробованою технологією.

Ключові слова: галузева експертна рада, звіт експертної групи, критерії оцінювання, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, освітня програма, перелік суттєвих недоліків.

ВСТУП

Постановка проблеми. На початку 2019 р. щойно створена команда Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, серед інших, зіткнулася із завданням розробити модель зовнішньої системи забезпечення якості вищої освіти в Україні, що відповідає б Стандартам та рекомендаціям Європейського простору вищої освіти (ESG 2015), та в її рамках створити ефективну процедуру акредитації освітніх програм, суголосну тенденціям єдиного простору вищої освіти (Butenko, Denyskina, & Yeremenko, 2021). Очевидно, що рамка ESG 2015 досить універсальна, тому дозволяє вибудувати національну систему вимог та критеріїв до внутрішніх та зовнішніх систем забезпечення якості вищої освіти власне для вирішення нагальних проблем та посилення визначених напрямків національних систем вищої освіти.

Проектна група, що складалася з членів Національного агентства, фахівців секретаріату агентства та освітніх експертів, поставила перед собою мету – створити нові правила акредитаційних процедур, що дозволили б побудову власного шляху досягнення якісної освітньої програми кожному університету; поряд із тим необхідно було зберегти систему контролю за визначеними критеріями. Під час проєктування нової системи акредитації точилася дискусія навколо пошуків кордонів між холістичним оцінюванням та визначенням чітких (якірних) елементів перевірки відповідності критеріям. Аналіз виявлених протягом 2019–2020 рр. вад освітніх програм під час акредитації дозволив виявити низку проблем. Нехтування деякими закладами виконанням визначених на рівні законів України, постанов Кабінету Міністрів, вимог до проєктування та реалізації освітніх програм призводило і призводить до їх подальшої неякісної реалізації. Передусім предметом значної кількості зауважень експертних груп були не питання застосування нових методичних прийомів чи сучасності освітніх компонентів, а банальне невиконання норм щодо формування освітньої програми та освітньої діяльності за нею.

Аналіз поточних досліджень і публікацій. Спроби визначити певні «недоліки» як такі, що мають більш вагоме значення, було зафіксовано в «Методичних рекомендаціях для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання освітньої програми» (2019 р.). Це питання набуло більшої конкретизації у затверджених у наступному році «Рекомендаціях щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми»: «суттєвим є недолік, який безпосередньо порушує діючу нормативну базу або позначився на набутті компетентностей здобувачем освіти, або унеможливив чи суттєво ускладнив отримання освітніх послуг» (2020, с. 4).

Однак виклики 2022 р. змінили пріоритети системи вищої освіти, діяльність українських закладів вищої освіти була спрямована передусім на безпеку учасників освітнього процесу та повернення до освітнього процесу попри виклики воєнного стану, руйнування та втрати (Назаров, 2024). Проте робота Національного агентства у сфері забезпечення якості вищої освіти тривала і у 2022 р. На початку 2023 р. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти здійснило перші кроки до систематизації найбільш поширених суттєвих недоліків, виявлених за результатами акредитації освітніх програм. Метою було виявити повторювані проблеми в змісті та реалізації освітніх програм, що впливають на ухвалення рішень про умовну акредитацію, а також розробити цільові заходи для їх подолання. Аналіз освітніх програм у Річних звітах Національного агентства (Річні звіти 2019–2024) та в Доповідях про якість (Доповідь 2023–2024) вищої освіти та її відповідність цілям сталого розвитку, зокрема тих, що готують фахівців до регульованих професій (архітектура, охорона здоров'я тощо) показав наявність типових проблем, пов'язаних з дублюванням змісту, нерелевантністю дисциплін, слабкою логічною структурою, нераціональним розподілом кредитів та відсутністю механізмів адаптації програм до особливостей спеціальностей. Отримані результати підтвердили системний характер проблеми та актуалізували необхідність удосконалення підходів до проєктування освітніх

програм, підвищення якості експертного оцінювання та розвитку внутрішніх систем забезпечення якості у закладах вищої освіти (Helesh, Eremenko & Kryshchanovych, 2021).

Мета та завдання дослідження. Виявлені у аналітичних документах 2022–2023 років тенденції визначили необхідність системного підходу до ідентифікації та класифікації типових суттєвих недоліків. Спостереження актуалізували потребу в чітко структурованому, однозначному та уніфікованому переліку формулювань недоліків, зрозумілих усім учасникам акредитаційного процесу. Зокрема, було ідентифіковано необхідність:

- виокремлення типових проявів недоліків за кожним критерієм;
- розроблення докладних роз'яснень щодо опису рівня виконання вимог Критеріїв і відповідних обґрунтувань;
- підготовки методичних рекомендацій щодо належного аргументування у звітах експертних груп та експертних висновках галузевих експертних рад виявлених недоліків.

Таким чином, **метою** нашої статті є дослідження створення переліку суттєвих недоліків як складової моделі встановлення відповідності критеріїв оцінювання освітньої програми до основних параметрів ESG 2015 та українського законодавства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ОБГОВОРЕННЯ

У 2024 р. робоча група Національного агентства за участі стейкхолдерів розпочала ґрунтовну роботу над розробленням «Переліку суттєвих недоліків». У червні 2024 р. було розроблено проєкт Переліку на основі Критеріїв оцінювання якості освітньої програми та Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG 2015), вимог законодавства України та аналізу результатів акредитаційних експертиз.

Як окремий документ напрацювання Національного агентства щодо удосконалення оцінювання освітніх програм реалізувалися лише у 2024 р.

Рішення Національного агентства про запровадження Переліку суттєвих недоліків мало на меті:

- уніфікацію ухвалення рішень та об'єктивність оцінювання експертними групами, галузевими експертними радами при однотипних проблемах якості освітніх програм та освітньої діяльності за ними;
- прагнення акцентувати для учасників процесів забезпечення якості основні питання щодо виконання вимог законодавства при проєктуванні та реалізації освітніх програм;
- запровадження кодифікації типових проблем за критеріями та підкритеріями, що має допомогти в аналізі освітніх програм,
- сприяння більш чіткому фокусуванню консультативної та тренінгової діяльності Національного агентства для учасників процесів забезпечення якості, зокрема гарантів освітніх програм;
- забезпечення аналізу та вдосконаленню систем забезпечення якості на різних рівнях.

1. Методологія розроблення інструменту

Розроблення «Переліку суттєвих недоліків» спиралося на підходи, у межах яких було сформовано понятійно-термінологічну систему нової парадигми забезпечення якості вищої освіти (Єременко, Бутенко, Стукало, 2024). Під час проєктування Переліку в основу було покладено низку ключових принципів, які визначили вимоги до його змістового наповнення, логіки побудови та технічної реалізації на практиці:

- *Емпіричність.* Перелік мав відображати реальні, поширені порушення, які найчастіше трапляються під час акредитації, найбільше впливають на якість освіти, потребують уваги, оперативного реагування й усунення закладами вищої освіти.
- *Відповідність європейським стандартам і національному законодавству.* Кожне формулювання в Переліку суттєвих недоліків мало було пов'язане з конкретним Критерієм оцінювання якості освітньої програми, що забезпечує його узгодженість із

вимогами ESG 2015, з європейськими підходами до забезпечення якості. Водночас вимоги мали відповідати чинному законодавству України.

- *Практичність.* Інструмент мав бути зручним у застосуванні для всіх учасників акредитаційного процесу. Формулювання недоліків необхідно було уніфікувати незалежно від галузі знань. Передбачалося створення методичних рекомендацій, які б допомагали обґрунтовувати наявність недоліку у звіті експертної групи та висновку галузевої експертної ради (у разі виявлення недоліку). Також необхідно було обрати форму, яка дозволяє фіксувати виявлені недоліки.
- *Стандартизація.* Формулювання всіх позицій Переліку мали бути чіткими, щоб мінімізувати ризик неоднозначного тлумачення з боку користувачів. Такий підхід забезпечує об'єктивність у фіксації порушень і сприяє узгодженості висновків на всіх етапах акредитаційної процедури від оцінювання експертною групою до ухвалення рішення Національним агентством.
- *Охоплення ключових порушень.* Інструмент мав фокусувати увагу на найбільш типових і системних недоліках, які критично впливають на якість освітніх програм і освітньої діяльності. Водночас Перелік не мав бути вичерпним реєстром усіх можливих порушень. У разі виявлення інших суттєвих недоліків, не передбачених основним переліком, експерту потрібно було забезпечити можливість зафіксувати їх, зокрема якщо йдеться про порушення, що є суттєвими для конкретної галузі або в певному контексті.
- *Оновлюваність і гнучкість.* Структура Переліку мала дозволяти його регулярне оновлення з урахуванням змін у нормативно-правовому полі, появи нових викликів, зникнення неактуальних порушень, а також з урахуванням зворотного зв'язку від користувачів – експертів, членів галузевих рад, членів Національного агентства та закладів вищої освіти. Перелік побудовано таким чином, щоб його можна було доповнювати новими позиціями без порушення загальної логіки.
- *Кодифікація та структурованість.* Для забезпечення можливості системного збору, оброблення та аналізу даних про акредитаційні експертизи кожен недолік мав отримати унікальний код.
- *Обґрунтованість.* Для кожного зафіксованого недоліку експерти та члени галузевої експертної ради мали надавати чітке обґрунтування у звіті та висновку: із зазначенням, де саме, яким чином і на підставі яких даних виявлено порушення.
- *Аналітична цінність.* Перелік мав слугувати не лише інструментом фіксації недоліків, а й аналітичним інструментом для виявлення тенденцій, проблем і викликів у забезпеченні якості вищої освіти та формування адресних рекомендацій щодо її вдосконалення. Відповідна технічна реалізація мала давати можливість використовувати інструмент для аналітичного опрацювання результатів акредитацій.

2. Методи розроблення інструментарію. У процесі розроблення інструменту було використано як емпіричні, так і теоретичні методи, зокрема: *аналіз і синтез* (для виявлення, групування та узагальнення типових недоліків, виявлених в освітніх програмах і освітній діяльності у ході акредитаційних експертиз: аналіз дозволив ідентифікувати ключові порушення, а синтез – структурувати їх у формалізовані формулювання), *порівняння* (для зіставлення практик різних закладів вищої освіти в різних типах закладів вищої освіти, на різних рівнях освіти, виявлення різних проявів, а також для перевірки відповідності виявлених порушень положенням чинного законодавства України), *абстрагування та конкретизація* (для формулювання уніфікованих тверджень Переліку), *контент-аналіз* (під час обробки звітів експертних груп, висновків галузевих рад і рішень Національного агентства, що дало змогу виокремити патерни порушень і найбільш поширені формулювання опису), *індукція і дедукція* (для переходу від окремих випадків до узагальнених формулювань і навпаки, для перевірки адекватності узагальнень через аналіз конкретних кейсів), *метод експертних оцінок* (на етапі валідації структури та формулювань Переліку для перевірки зрозумілості та придатності формулювань на практиці).

3. Етапи розробки інструменту. Процес створення Переліку відбувався у кілька послідовних етапів. Спершу було визначено формат представлення змісту та систему кодування (3.1), далі здійснено збір та первинну обробку емпіричних даних (3.2), сформовано концептуальну основу інструменту (3.3). На етапі уточнення концепції (3.4) відбулося переосмислення вихідної ідеї: від універсального переліку типових порушень – до контекстуально чутливої моделі, що враховує специфіку кожної освітньої програми. Подальші етапи (3.5–3.7) були присвячені апробації інструменту, уточненню поняття «суттєвий недолік».

3.1 Побудова структури та кодування. Обґрунтування вибору формату представлення змісту. Розглядалися два альтернативні підходи до представлення змісту інструменту: у формі переліку запитань або у формі сформульованих тверджень. У результаті було обрано другий варіант – твердження, які фіксують встановлені порушення. На відміну від запитальних формулювань (на зразок «Чи забезпечено...?», «Чи визначено...?», «Чи здійснюється...?»), які переважно виконують діагностичну функцію та спонукають до пошуку інформації, твердження (наприклад, «не забезпечено...», «не визначено...», «не аналізує...», «не дотримуються...») фокусуються на результаті аналізу. Вони фіксують уже виявлений факт – порушення, невиконання вимоги критерію.

Таке розмежування між пошуком потенційної невідповідності та фіксацією підтвердженого порушення є методологічно важливим. Перелік не має слугувати чеклістом для пошуку недоліків, а використовується для уніфікованого та коректного формулювання експертного висновку. Експерт спершу здійснює комплексний аналіз відповідності освітньої програми встановленим вимогам – виявляє суть проблеми, її причини й потенційні наслідки. І лише у разі встановлення факту порушення обирає відповідне формулювання з Переліку для його фіксації. Замість створення формулювання з нуля, зосереджується на доказовому обґрунтуванні встановленого недоліка. Це забезпечує єдність мови і чіткість викладу, спрощує роботу експертів, особливо з меншим досвідом, та підвищує однорідність і зрозумілість звітів.

У «Роз'ясненнях щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми» (2024) наведено алгоритм обґрунтування встановленого порушення: що саме не виконано, де саме виявлено порушення, які докази це підтверджують і який вплив має це на якість освітньої програми.

Ключовою перевагою формату тверджень є його аналітична цінність та придатність до автоматизованої обробки у процесі системного аналізу результатів акредитаційних експертиз (Stukalo, 2023; Volk et al., 2024). Кожне твердження можна перетворити на формалізовану одиницю даних із унікальним кодом, що дозволяє формувати зрізи за різними параметрами (критерії, галузі знань, типи закладів), відстежувати тенденції та здійснювати порівняння між періодами й групами закладів вищої освіти на національному рівні. Натомість запитання не утворюють завершеної аналітичної одиниці, а лише визначають напрям пошуку.

Заклади вищої освіти завдяки такому підходу отримують чітко та однозначно сформульовану інформацію про недоліки, що дає змогу точно ідентифікувати проблему без ризику різночитань. На її основі внутрішні системи забезпечення якості мають можливість планувати системні заходи на інституційному рівні для усунення порушень, відстежувати динаміку змін, здійснювати порівняльний аналіз результатів між різними освітніми програмами та структурними підрозділами, формувати стратегічні рішення.

Такий формат допомагає закладам вищої освіти:

- чітко визначити, що проблема стосується недостатності попередніх знань/навичок у здобувачів, та оцінити її масштаб;
- планувати й реалізовувати заходи для усунення проблеми та запобігання її повторенню;
- розробити та впровадити (або вдосконалити) інституційні заходи для усунення проблеми та запобігання її повторенню;
- системно відстежувати ефективність цих заходів;

- використовувати формулювання недоліку уніфіковано – для внутрішнього аналізу, порівняння з іншими освітніми програмами, інтеграції у внутрішні інформаційно-аналітичні системи та звітності.

Принципи структурованості та кодування Переліку. Структура Переліку відповідає структурі Критеріїв оцінювання якості освітньої програми: він складається з 10 частин, відповідно до кількості Критеріїв.

Кожному недоліку в Переліку присвоєно унікальний ідентифікаційний код у форматі **X.Y.Z**, де:

X – номер Критерію оцінювання якості освітньої програми (від 1 до 10);

Y – номер підкритерію в межах відповідного Критерію;

Z – порядковий номер недоліку в межах підкритерію.

Таке кодування забезпечує:

- структурованість і системність представлення інформації;
- однозначну ідентифікацію недоліків;
- логічний зв'язок кожного недоліку з відповідним Критерієм і підкритерієм (кожне формулювання у Переліку пов'язане з конкретною вимогою, порушення якої може суттєво вплинути на якість освітньої програми, це дозволяє уникнути формулювань поза межами критеріїв);
- зручність використання у звітній документації (у звітах експертних груп та експертних висновках галузевих експертних рад достатньо зазначити код без повного опису);
- можливість масштабування та оновлення Переліку без порушення його логіки;
- спрощення аналітичної обробки результатів акредитаційних процедур, зокрема шляхом використання кодів як структурованих змінних в електронних таблицях і базах даних. Це дає змогу ефективно фільтрувати, групувати, порівнювати й узагальнювати інформацію для подальшого аналізу.

3.2. Збір, первинна обробка емпіричних даних та категоризація. На початковому етапі дослідження було визначено завдання сформулювати вихідний (базовий) перелік недоліків, що системно виявляються в освітніх програмах під час акредитаційних процедур. Для його реалізації проведено збір, первинну обробку та класифікацію емпіричних даних, накопичених у практиці Національного агентства з 2019 р.

Джерельну базу склали:

- приклади порушень, зафіксованих у матеріалах акредитаційних справ (звітах експертних груп, експертних висновках галузевих експертних рад та рішеннях Національного агентства);
- кейси, що найчастіше обговорювалися членами агентства та працівниками секретаріату.

Виявлені недоліки класифікувалися за критеріями та підкритеріями оцінювання якості освітніх програм. Повторювані кейси в різних варіаціях було об'єднано у групи. На цьому етапі свідомо не проводився кількісний аналіз частотності виявлених недоліків – його виконання заплановано на етап пілотування. Акцент було зроблено на ідентифікації найбільш поширених і суттєвих порушень, уникненні надмірної деталізації. Формулювання недоліків мали попередній характер і фіксували насамперед сутність проблеми, без надлишкової деталізації. Результатом цього етапу став масив формулювань недоліків, структурований за критеріями та підкритеріями.

3.3. Формування основи Переліку. Після збору й аналітичного опрацювання емпіричних матеріалів розпочалася робота над створенням концептуального каркаса Переліку. Робоча група мала на меті наступне: перетворити зібрані дані на структурований, чіткий і уніфікований інструмент для подальшого використання експертами та закладами вищої освіти.

- *Узагальнення.* На наступному етапі були узагальнені деталізовані формулювання. Баланс між стислістю та інформативністю був принциповим: опис мав бути коротким для зручного використання, але водночас достатньо конкретним, щоб однозначно зрозуміти суть. За потреби до узагальненого опису додавали перелік характерних проявів, при цьому твердження порівнювали між собою: схожі за змістом об'єднували в одну позицію, надто загальні – уточнювали, а надмірно вузькі – доповнювали. Підсумком цього етапу став попередній перелік узагальнених описів недоліків із характерними проявами (де це було необхідно).
- *Виокремлення вимог кожного Критерію та рівнів їх невиконання.* Для кожної вимоги кожному Критерію було визначено форми невиконання або неналежного виконання. Диференційовано невиконання за ступенем впливу на якість (або рівень відповідності критерію оцінювання освітньої програми чи діяльності за нею). Цей логічний каркас став основою для подальшої деталізації Переліку.
- *Аналіз кожного порушення, невідповідності.* Для кожного з виявлених недоліків здійснювався окремий аналіз, який охоплював:
 - ✓ характер прояву;
 - ✓ причини появи;
 - ✓ наслідки для здобувачів (наприклад, неможливість досягти окремих програмних результатів навчання або відсутність об'єктивного оцінювання);
 - ✓ поширеність і повторюваність у освітніх програмах;
 - ✓ масштаб охоплення, характер проблеми, впливу на результати навчання, системності і повторюваності порушень.

3.4. *Уточнення концепції Переліку.* Початкова ідея передбачала створення переліку універсальних порушень, які б автоматично визнавалися суттєвими незалежно від контексту. Проте проведений аналіз показав, що така типологія не може бути універсальною: вплив порушення на якість освітньої програми залежить від його масштабу, наслідків, контексту. У результаті, концепція Переліку еволюціонувала до контекст-орієнтованої моделі: типологія недоліків задає орієнтири, але вимагає експертної інтерпретації конкретного випадку.

Таким чином, Перелік не замінює експертне оцінювання, а уніфікує його результат. Експерт, виявивши проблему, спочатку оцінює її масштаб, наслідки та вплив на якість, а потім обирає з Переліку найбільш відповідне узагальнене формулювання для фіксації висновку.

На етапі побудови структури майбутнього Переліку було важливо не лише згрупувати типові проблеми за критеріями, а й виявити інтуїтивні уявлення експертів про межу між типами недоліків, збір аргументів, на які спираються експерти. У програму тренінгу із написання звіту про результати акредитаційної експертизи було включено евристичне завдання: учасникам пропонувався приклад недоліку в конкретному контексті, потрібно було вказати, чи є це недолік, у разі недоліку визначити його ступінь (несуттєвий недолік / суттєвий недолік / фундаментальний недолік) та обґрунтувати вибір. Зібрані інтерпретації та міркування учасників були проаналізовані та враховані під час подальшої роботи над: формуванням класифікації ступенів невиконання вимог; визначенням межі між суттєвими й несуттєвими порушеннями; побудовою формулювань, які б уникали різних трактувань.

Аналіз відповідей учасників виявив різні інтерпретації одного і того ж прикладу, що вказувало на потребу чітких формулювань та необхідність роз'яснень і прикладів.

3.5. *Розроблення формулювань.* Етап формулювання суттєвих недоліків був ключовим для того, щоб аналітичні напрацювання і логічна структура, розроблена для Переліку, постали як зрозумілий, уніфікований та практично орієнтований інструмент.

З попереднього досвіду передусім було враховано практику описів слабких сторін і зауважень у звітах експертних груп та висновках галузевих експертних рад, а також труднощі, які виникали в учасників процедури зовнішнього оцінювання освітніх програм при інтерпретації формулювань.

Укладачі керувалися вимогами до термінологічної лексики, передусім це наступні параметри: однозначність; функціональність; відсутність оціночної лексики; чіткість та прозорість конструкцій. Відповідність законодавству стала стрижневою характеристикою формулювань, однак часом для кращого розуміння визначення недоліків вимагало деталізації. Здійснювалося кількості етапне редагування – спочатку для усунення неоднозначних або надто вузькоспеціалізованих термінів, згодом – з метою уніфікації граматичних конструкцій та стилю. При цьому для частини формулювань недоліків були запропоновані варіанти, з яких обиралися менш громіздкі і більш спрощені лексичні конструкції – водночас зі збереженням точності вислову.

Таким чином, було уточнене розмежування суттєвих і несуттєвих недоліків, зокрема ознаки суттєвості для відмежування суттєвих і несуттєвих порушень і виокремлені прояви, щоб деталізувати суттєві недоліки.

3.5 Апробація. З 9 по 19 липня 2024 р. Національне агентство провело апробацію проєкту «Переліку суттєвих недоліків» шляхом опитування, обговорення та пілотування.

До участі в опитуванні були залучені 10 експертів та членів галузевих експертних рад Національного агентства, 5 представників адміністрацій закладів вищої освіти, відповідальних за внутрішнє забезпечення якості вищої освіти.

Учасникам було запропоновано оцінити кожен недолік, включений до Переліку: зокрема, висловити думку щодо того, чи є він, на їхню думку, суттєвим або таким, що має фундаментальний характер, чи зрозуміло та однозначно сформульовано недоліки. За потреби респонденти також могли надати пропозиції щодо уточнення формулювань недоліків. Окремим етапом обговорення, у якому взяли участь члени Національного агентства, стала серія погоджувальних нарад, де були розглянуті найбільш дискусійні питання, як-от ступінь критичності недоліку, необхідність визначення чітких вимог тощо.

Паралельно з опитуванням та обговоренням було проведено пілотне тестування проєкту «Переліку суттєвих недоліків». Вибірка охопила освітні програми, щодо яких Національне агентство прийняло рішення у період з вересня 2023 р. по червень 2024 р. за результатами акредитаційної експертизи за повною процедурою.

Пілотування мало на меті:

- 1) оцінити практичну придатність Переліку як інструменту для систематизації та уніфікації експертних висновків;
- 2) ідентифікувати типові прояви окремих суттєвих недоліків;
- 3) протестувати аналітичний потенціал Переліку.

Аналіз було розпочато з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка. Цей вибір був зумовлений двома чинниками:

- найбільша кількість рішень за результатами акредитації освітніх програм у зазначений період (9,1% від загальної кількості 1420 освітніх програм, розглянутих за повною процедурою у період з вересня 2023 р. по червень 2024 р.);
- наявність даних за попередні періоди для цієї ж галузі, що дало змогу порівняти результати.

У межах пілотування було здійснено аналіз 130 акредитаційних справ освітніх програм. Аналіз охоплював звіти експертних груп, експертні висновки галузевих експертних рад та рішення Національного агентства, що дозволило порівняти висновки на всіх етапах акредитаційної процедури. За результатами аналізу встановлено, що в восьми випадках експертними групами було рекомендовано ухвалити рішення про умовну (відкладену) акредитацію та у 1 випадку – про відмову в акредитації, у 24 випадках рекомендацію про умовну (відкладену) акредитацію надали галузеві експертні ради, а Національним агентством відповідне рішення було прийнято у 24 випадках.

Метою пілотного впровадження було оцінювання практичної застосовності Переліку в умовах реальної акредитаційної процедури, зокрема – його зручності у використанні, а також виявлення типових проявів недоліків, що зумовлюють встановлення рівня відповідності «Е».

Крім того, перевірялась доцільність використання Переліку як аналітичного інструменту для системного узагальнення й типологізації суттєвих недоліків, виявлених під час експертизи.

У серпні 2024 р. Національне агентство розпочало серію регіональних семінарів для ознайомлення освітянської спільноти із новим Положенням про акредитацію освітніх програм (2024). Під час першого з них 22 серпня у м. Чернівці було проведено воркшоп з апробації визначення суттєвості недоліків та реагування на них системи внутрішнього забезпечення якості закладу вищої освіти. Захід відбувався за наступною методикою: довільно поділені на команди учасники (більше 40 осіб/42 особи) отримали для опрацювання встановлені недоліки з реальних акредитаційних справ, рекомендації до них та повинні були визначити план заходів. Наприклад, були запропоновані такі недоліки: критерій 1 «у закладі вищої освіти не визначено порядок присвоєння професійної кваліфікації»; критерій 5 «процедура встановлення факту академічного плагіату включає лише автоматизовану перевірку робіт за допомогою програмних засобів без аналізу робіт фахівцями з відповідної предметної області з урахуванням результатів такої перевірки, а рішення приймається виключно на основі результатів цієї перевірки»; критерій 7 «при вивченні певних освітніх компонентів наявне програмне забезпечення, при використанні якого неможливо досягти результатів навчання» тощо. У результаті воркшопа було встановлено, що усі вказані недоліки сприймаються як суттєві, однак вимагають чіткіших вказівок для обґрунтування.

Таким чином, апробація Переліку засвідчила його аналітичний потенціал і практичну придатність як уніфікованого інструменту для формулювання висновків, і його аналітичну цінність для виявлення системних тенденцій.

3.6. Уточнення і затвердження. Перелік був доопрацьований за результатами апробації / валідації, водночас відбулося остаточне уточнення поняття «суттєвий недолік». Для демонстрації розмежування наведемо наступні приклади:

- суттєвий недолік (*освітні компоненти не забезпечують формування ЗК 4 Здатність спілкуватися іноземною мовою, всупереч поясненню від закладу вищої освіти, що усі освітні компоненти сприяють здатності спілкуватися іноземною мовою; наявне Положення закладу вищої освіти про систему запобігання та виявлення академічного плагіату передбачає перевірку на унікальність виключно теоретичні частини досліджень...*);
- недоліки, які не є суттєвими (*в освітньо-професійній програмі не представлено працевлаштування*);
- суттєвий, який має фундаментальний характер (*в усіх науково-педагогічних працівників освітнім компонентам, які вони викладають, відповідає менше 5 публікацій*);
- недолік, який може бути суттєвим залежно від контексту (*у Матриці відповідності програмних компетентностей обов'язковим компонентам освітньої програми не досить чітко відмічено відповідність програмних компетентностей компонентам освітньої програми як приклад недоліку, якого немає в Переліку*).

Перелік був інституціалізований завдяки затвердженню на засіданні нових форм документів для проведення акредитаційної експертизи, зокрема він був оформлений додатком до звіту експертної групи та додатком до висновку галузевої експертної ради.

ВИСНОВКИ І ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ

Проаналізовані у цій статті етапи розроблення Переліку суттєвих недоліків, методи розробки інструментарію та апробація дозволили створити унікальний документ, що об'єктивізує процедури оцінювання освітніх програм. Тож Перелік суттєвих недоліків може бути застосований у процесах зовнішнього та внутрішнього забезпечення якості вищої освіти. Насамперед це дає можливість структурувати процес оцінювання освітніх програм на два етапи. Перший з них – верифікація виконання нормативних вимог до реалізації освітніх програм. Другий етап – заглиблення в зміст як усієї освітньої програми, так і кожного

освітнього компонента, шляхи досягнення результатів навчання та формування компетентностей, холистичне оцінювання якості освітньої програми.

Говорячи про функціональність Переліку суттєвих недоліків, також варто наголосити на можливостях його застосування для внутрішнього оцінювання освітніх програм та власне дієвості університетської системи забезпечення якості як чітко структурованого інструменту із апробованою технологією та однозначністю.

Не менш важливим є його використання для цілей зовнішнього забезпечення якості, зокрема для передбаченого ESG 2015 тематичного аналізу – у цьому випадку може бути здійснений аналіз типових проявів недоліків за кожним критерієм.

На часі вдосконалення роз'яснень щодо опису рівня виконання вимог Критеріїв і відповідних обґрунтувань для експертних груп та галузевих експертних рад, підготовки методичних рекомендацій щодо належного аргументування виявлених недоліків у звітах експертних груп та експертних висновках галузевих експертних рад.

Ймовірним напрямом досліджень та практичної діяльності Національного агентства можуть стати вивчення процесів запровадження як власне Переліку, так і інструктивно-рекомендаційних документів щодо застосування Переліку, розроблення і проведення інструктажів, вебінарів, тренінгів.

Список використаних джерел

1. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2022 році / за редакцією А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 59 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Доповідь-про-якість-вищої-освіти-в-Україні.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
2. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2023 році / за редакцією А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. 53 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/Доповідь-2023-поку.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
3. Доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства у 2024 році / за редакцією А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2025. 160 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Доповідь-про-якість-вищої-освіти-2024.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
4. Єременко О. В., Бутенко А. П., Стукало Н. В. Формування терміносистеми нової парадигми забезпечення якості вищої освіти: євроінтеграційний аспект. *Нова філологія*. 2024. Вип. 95. С. 21–29. DOI: <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-95-3>
5. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2019. 32 с. URL: <https://surl.li/whjeqk> (дата звернення: 1.10.2025).
6. Назаров І. В. Законодавчі зміни в системі забезпечення якості вищої освіти в умовах воєнного стану. *Нове українське право*. 2024. Вип. 2. С. 102–108. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.2.13>
7. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Інформаційно-комунікаційна система: Акредитаційні справи 2020–2025. URL: <https://public.naqa.gov.ua> (дата звернення: 1.10.2025).
8. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти: затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 15 травня 2024 р. № 686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text> (дата звернення: 1.10.2025).
9. Рекомендації щодо застосування критеріїв оцінювання якості освітньої програми / за редакцією А. П. Бутенка, О. В. Єременко, С. М. Квіта. Київ: Український освітянський видавничий центр «Оріон», 2020. 66 с. URL: <https://surl.li/qpggvb> (дата звернення: 1.10.2025).
10. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2019 рік / за загальною редакцією С. Квіта. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2020. 244 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Звіт-2020.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
11. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2020 рік / за загальною редакцією С. Квіта та О. Єременко. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2021. 364 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/Річний-звіт-2020.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
12. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2021 рік / за загальною редакцією С. Квіта. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2022. 232 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/Звіт-2021.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).

13. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2022 рік / за загальною редакцією А. Бутенка, О. Єременко. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2023. 111 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Річний-звіт-за-2022-рік.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
14. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2023 рік / за загальною редакцією А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. 108 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/Звіт-2023.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
15. Річний звіт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за 2024 рік / за загальною редакцією А. Бутенка, О. Єременко, Н. Стукало. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2025. 154 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Річний-звіт-НА-за-2024.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
16. Роз'яснення щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми: методичний посібник / А. Бутенко, Г. Денискіна, О. Єременко, О. Книш, І. Сімшаг, О. Требенко. Київ: Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, 2024. 127 с. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/Роз'яснення-щодо-застосування-Критеріїв-оцінювання-якості-освітньої-програми.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
17. Butenko A., Denyskina G., Yeremenko O. Formation of a study program in the context of conformity with the ESG (on the material of the analysis of study programs in Ukraine). *Education Sciences*. 2021. Vol. 11. Art. 670. DOI: <https://doi.org/10.3390/educsci11110670> (дата звернення: 1.10.2025).
18. Helesh A., Eremenko O., Kryshchanovych M. Monitoring the quality of the work of experts when they conduct accreditation examinations of educational programs. *Revista Tempos e Espaços em Educação*. 2021. Vol. 14 (33). Art. 16535. DOI: <https://doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16535>
19. Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG). Brussels: European Association for Quality Assurance in Higher Education, 2015. 32 p. URL: https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf (дата звернення: 1.10.2025).
20. Stukalo N. Digitalization of quality assurance in Ukraine. *People and Culture in QA Agencies*. Düsseldorf: Central and Eastern European Network of Quality Assurance Agencies in Higher Education (CEENQA), 2023. P. 35. URL: <https://www.ceenqa.org/wp-content/uploads/2023-CEENQA-People-and-Culture-in-QA-Agencies.pdf> (дата звернення: 1.10.2025).
21. Volk I., Ivanov O., Artyukhov A., Dluhopolskyi O., & Artyukhova N. Comparative study of pre-attentive visual attention analysis instruments: 3M VAS and iMotions as AI-based vs human-based experiments. *Information Technology for Education, Science, and Technics (ITEST-2024). Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies* / E. Faure, Y. Tryus, T. Vartiainen, O. Danchenko, M. Bondarenko, C. Bazilo, G. Zaspá (Eds.). Cham: Springer, 2024. Vol. 221. P. 14–26. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-71801-4_2

References

- Butenko, A., Yeremenko, O., & Stukalo, N. (Eds.) (2023). *Dopovidj pro jakistj vyshhoji osvity v Ukraïni, jiji vidpovidnistj zavdannjam stalogho innovacijnogho rozvytku suspiljstva u 2022 roci* [Review on the quality of higher education in Ukraine]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Доповідь-про-якість-вищої-освіти-в-Україні.pdf>
- Butenko, A., Yeremenko, O., & Stukalo, N. (Eds.) (2024). *Dopovidj pro jakistj vyshhoji osvity v Ukraïni, jiji vidpovidnistj zavdannjam stalogho innovacijnogho rozvytku suspiljstva u 2023 roci* [Review on the quality of higher education in Ukraine]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/Доповідь-2023-поку.pdf>
- Butenko, A., Yeremenko, O., & Stukalo, N. (Eds.) (2025). *Dopovidj pro jakistj vyshhoji osvity v Ukraïni, jiji vidpovidnistj zavdannjam stalogho innovacijnogho rozvytku suspiljstva u 2024 roci* [Review on the quality of higher education in Ukraine]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/06/Доповідь-про-якість-вищої-освіти-2024.pdf>
- Yeremenko, O. V., Butenko, A. P., & Stukalo, N. V. (2024). Formuvannja terminosystemy novoji paradyghmy zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity: jevointegracijnyj aspekt [Formation of the terminological system of the new paradigm of quality assurance in higher education: The European integration aspect]. *New Philology*, (95), 21–29. <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2024-95-3>
- National Agency for Higher Education Quality Assurance (NAQA). (2019). *Metodychni rekomendaciji dlja ekspertiv Nacionalijnogho aghentstva shhodo zastosuvannja Kryterijiv ocinjuvannja jakosti osvitnoji prohramy* [Methodological Recommendations for Experts of the National Agency for Higher Education Quality Assurance on the Application of the Criteria for Evaluating the Quality of a Study Programme]. <https://surl.li/whjeqk>
- Nazarov, I. V. (2024). Zakonodavchi zminy v systemi zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity v umovakh voïennogho stanu [Legislative changes in the system of quality assurance in higher education under martial law]. *New Ukrainian Law*, 2, 102–108. <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.2.13>

- National Agency for Higher Education Quality Assurance (NAQA) (2020–2025). *Informacijno-komunikacijna systema: Akredytacijni spravy* [Information and communication system: Accreditation cases]. <https://public.naqa.gov.ua>
- Ministry of Education and Science of Ukraine (2024). *Polozhennja pro akredytaciju osvitnikh proghram, za jakymy zdijsnjujetsja pidghotovka zdobuvachiv vyshhoji osvity: Zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 15 travnja 2024 r. № 686* [Regulation on the accreditation of study programmes leading to higher education degrees, approved by the Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated May 15, 2024, No. 686]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1013-24#Text>
- Butenko, A. P., Yeremenko, O. V., Kvit, S. M. (Eds.) (2020). *Rekomendaciji shhodo zastosuvannja kryterijiv ocinjuvannja jakosti osvitnoji proghramy* [Recommendations on the application of criteria for assessing the quality of study programs]. «Ukrajins'kyj osvitjans'kyj vydavnychyj centr "Orion"».
- Kvit, S., (Ed.) (2020). *Richnyj zvit Nacionaljnogho aghentstva iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity za 2019 rik* [Annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance for 2019]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2020/02/Звіт-2020.pdf>
- Kvit, S., Yeremenko, O. V. (Eds.) (2021). *Richnyj zvit Nacionaljnogho aghentstva iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity za 2020 rik* [Annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance for 2020]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/02/Річний-звіт-2020.pdf>
- Kvit, S. (Ed.) (2022). *Richnyj zvit Nacionaljnogho aghentstva iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity za 2021 rik* [Annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance for 2021]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2022/02/Звіт-2021.pdf>
- Butenko, A., Yeremenko, O. (Eds.) (2023). *Richnyj zvit Nacionaljnogho aghentstva iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity za 2022 rik* [Annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance for 2022]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2023/04/Річний-звіт-за-2022-рік.pdf>
- Butenko, A., Yeremenko, O., & Stukalo, N. (Eds.) (2024). *Richnyj zvit Nacionaljnogho aghentstva iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity za 2023 rik* [Annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance for 2023]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/05/Звіт-2023.pdf>
- Butenko, A., Yeremenko, O., & Stukalo, N. (Eds.) (2025). *Richnyj zvit Nacionaljnogho aghentstva iz zabezpechennja jakosti vyshhoji osvity za 2024 rik* [Annual report of the National Agency for Higher Education Quality Assurance for 2024]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2025/03/Річний-звіт-НА-за-2024.pdf>
- Butenko, A., Denyskina, G., Yeremenko, O., Knysh, O., Simshah, I., & Trebenko, O. (2024). *Roz'jasnennja shhodo zastosuvannja Kryterijiv ocinjuvannja jakosti osvitnoji proghramy: metodychnyj posibnyk* [Clarifications on the application of the criteria for assessing the quality of study programmes: methodological guidelines]. National Agency for Higher Education Quality Assurance. <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2024/12/Роз'яснення-щодо-застосування-Критеріїв-оцінювання-якості-освітньої-програми.pdf>
- Butenko, A., Denyskina, G., & Yeremenko, O. (2021). [Formation of a study program in the context of conformity with the ESG (on the material of the analysis of study programs in Ukraine)]. *Education Sciences*, 11, 670. <https://doi.org/10.3390/educsci11110670>
- Helesh, A., Eremenko, O., & Kryshtanovych, M. (2021). Monitoring the quality of the work of experts when they conduct accreditation examinations of educational programs. *Revista Tempos e Espaços em Educação*, 14 (33), e16535. <https://doi.org/10.20952/revtee.v14i33.16535>
- Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area (ESG)* (2015). European Association for Quality Assurance in Higher Education. https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf
- Stukalo, N. (2023). Digitalization of quality assurance in Ukraine. In *Proceedings of the workshop "People and culture in QA agencies"* (CEENQA, June 2, 2023) (p. 35). CEENQA. <https://www.ceenqa.org/wp-content/uploads/2023-CEENQA-People-and-Culture-in-QA-Agencies.pdf>
- Volk, I., Ivanov, O., Artyukhov, A., Dluhopolskyi, O., & Artyukhova, N. (2024). Comparative study of pre-attentive visual attention analysis instruments: 3M VAS and iMotions as AI-based vs human-based experiments. In E. Faure, Y. Tryus, T. Vartiainen, O. Danchenko, M. Bondarenko, C. Bazilo, G. Zaspas (Eds.), *Information Technology for Education, Science, and Technics (ITEST-2024) (Lecture Notes on Data Engineering and Communications Technologies*, Vol. 221, pp. 14–26). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-031-71801-4_2

Стаття надійшла до редакції 03.10.2025
Прийнята до друку 30.10.2025

DEVELOPMENT OF THE LIST OF MAJOR DRAWBACKS AS AN ELEMENT OF STUDY PROGRAMME EVALUATION IN LINE WITH THE ESG 2015 STANDARDS

Andrii Butenko

<https://orcid.org/0000-0002-6946-292X>

PhD in History, Associate Professor,
Head of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education,
2 Maidan Nezalezhnosti, 01001, Kyiv, Ukraine
abutenko@naqa.gov.ua

Olena Yeremenko

<https://orcid.org/0000-0003-1331-1011>

Doctor of Sciences in Philology, Professor,
Vice Head of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education,
2 Maidan Nezalezhnosti, 01001, Kyiv, Ukraine
oyeremenko@naqa.gov.ua

Oxana Trebenko

<https://orcid.org/0000-0002-5747-8246>

PhD in Physics and Mathematics, Associate Professor,
Head of the Analytics and Training Support Department,
Secretariat of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education,
2 Maidan Nezalezhnosti, 01001, Kyiv, Ukraine
otrebenko@naqa.gov.ua

The article explores the initial stage in forming a model for establishing the correspondence of study programme evaluation criteria to the key parameters of the Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG 2015) and Ukrainian legislation – namely, the development of the List of Major Drawbacks as an element of study programme evaluation. The period of formation of a new paradigm in the national higher education quality assurance system, together with the evidence accumulated as a result of analysing the functioning of the external quality assurance system of higher education, has highlighted the need for a clearly structured, unambiguous, and standardised list of drawback formulations that are comprehensible to all participants in the accreditation process. In particular, it was deemed necessary to identify typical manifestations of drawbacks for each criterion, to develop detailed clarifications on describing levels of compliance with the criteria and providing appropriate justifications, and to prepare methodological recommendations ensuring the proper substantiation of identified drawbacks in expert panel reports and sectoral expert council conclusions. The purpose of this article is therefore to examine the development of the List of Major Drawbacks as an element of study programme evaluation in line with ESG 2015 standards. It has been established that the List of Major Drawbacks enables participants in both external and internal quality assurance processes to identify areas for further improvement. The List is not designed to function as a checklist for detecting drawbacks but serves as a tool for precise formulation of expert conclusions. An expert first conducts a comprehensive analysis of the programme's compliance with established requirements, identifying the essence of the problem, its causes, and potential consequences. Only after confirming the fact of non-compliance does the expert select the appropriate formulation from the List for recording. Furthermore, the article highlights the potential application of the List in internal evaluations of study programmes and in assessing the effectiveness of institutional quality assurance systems, presenting it as a clearly structured tool with a proven and tested methodology.

Keywords: evaluation criteria, expert panel report, List of Major Drawbacks, National Agency for Higher Education Quality Assurance (NAQA), sectoral expert council, study programme.